Alina Szczurek-Boruta: *Doświadczenia społeczne w przygotowaniu przyszłych nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości*. Cieszyn – Toruń 2013, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 350.

Praca stanowi ze wszech miar udaną ogólnopolską monografię kandydatów na nauczycieli, egzystujących we własnych środowiskach lokalnych, które charakteryzują się, co dowodzi o swoim *novum* podjętych eksplikacji, wyjątkowym zróżnicowaniem kulturowym. Nauczyciele to podstawowa grupa reprezentantów przemian edukacyjnych, która stanowi specyficzną kategorię zawodową. Decydują o tym tautologicznym fakcie przede wszystkim funkcje – zarówno oczekiwania społeczne, jak i aspiracje indywidualne – które mają nauczyciele do spełnienia w okresie tworzenia nowego postindustrialnego ładu społecznego w wielokulturowym świecie. Wymagają one z jednej strony wielu umiejętności *warsztatowych*, ale nade wszystko gruntownej i wszechstronnej wiedzy (ogólnej i szczegółowej) tudzież licznych predyspozycji psychicznych/psychologicznych, niezbędnych do realizacji zadań *organicznych* i *uzupełniających* w tym zakresie. Dodatkowym wymogiem towarzyszącym niezmiennie od lat *statusowi* (pozycji, położenia społecznego) nauczycieli jest konieczność permanentnego odnawiania *starzejącej*

się i dezaktualizującej się wiedzy, a tym samym – w społecznym odczuciu – konieczność stałego samodoskonalenia się i rzetelnie przygotowanej samooceny.

Książka jest kolejną niezmiernie interesującą pracą w ramach znanej i poczytnej serii „Edukacja Międzykulturowa”; powinna ułatwić pedagogom, psychologom czy też socjologom, a także politykom społecznym podejmowanie w trudnym okresie zmiany społecznej kolejnych nowych prac badawczych typu *active research*, które w wyniku podjętych badań i analiz uwzględniają sformułowanie praktycznych wniosków dla odpowiednio wyspecjalizowanych instytucji społecznych. Są one równie ważne i użyteczne w działalności zarówno formalnych, jak i nieformalnych kreatorów zróżnicowanych (w tym również żywiołowych) procesów socjalizacyjno-edukacyjnych w okresie zmiany społecznej.

Praca jest twórczym i wiarygodnym opracowaniem, w wielu fragmentach – bardzo nowatorskim. Zasluguje ona na uwagę ekspertów kreujących praktykę społeczną (edukacyjną) i wielokulturową w Polsce.

Podjęta przez Autorkę próba refleksji nad przygotowaniem nauczyciela do pracy w warunkach wielokulturowości osadzona jest w kontekście doświadczeń społecznych kandydatów na nauczycieli i zmian dokonujących się w postrzeganiu edukacji nauczycielskiej.

Praca ta – w moim odczuciu – wpisuje się w trend polegający na inkor-

porowaniu procesów uczenia się do perspektywy charakterystycznej dla procesów społecznych, kulturowych, ekonomicznych. Osadzona jest w perspektywie społecznej psychologii rozwojowej, konstruktywizmu i edukacji międzykulturowej.

W opracowaniu podjęto próbę całościowego spojrzenia na funkcjonowanie w życiu codziennym kandydatów na nauczycieli i na sposoby ich przygotowania do zawodu, wdrożenia do pracy. Autorka skoncentrowała się na: sposobach postrzegania *Innego*, doświadczeniach w uczeniu się od *Innych*, wartościach wyznaczających zachowania, motywach i gotowości do uczenia się przyszłych nauczycieli. Powyższe obszary traktuje jako swoiste uwarunkowania przygotowania kandydatów na nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości.

Monografia składa się z: *przedmowy* Tadeusza Lewowickiego, *Wprowadzenia*, siedmiu rozdziałów, *Zakończenia*, bibliografii i aneksu. Jest próbą realizacji pomysłu badań empirycznych, których celem jest spojrzenie na kandydata na nauczyciela jako na osobę konstruującą swoją tożsamość osobistą i zawodową w toku doświadczeń w relacjach z *Innym/Innymi*, uczącą się w wielu wymiarach i przestrzeniach, w sytuacjach życia codziennego, w środowisku akademickim.

Obszar tematyczny i bogactwo zgromadzonego materiału empirycznego (badania przeprowadzono w środowiskach odmiennych pod względem lokalizacji – centrum i pogranicze Polski – i rozwoju społeczno-gospodarczego) sprawiły, że Autorka ze względów merytorycznych

przygotowała dwie monografie, których treści przenikają się. Pierwszą z nich jest właśnie recenzowana praca pt.: *Doświadczenia społeczne w przygotowaniu nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości*. W drugiej, pt.: *O przygotowaniu nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości – konteksty, opinie studentów, propozycje*, Autorka skupia się na edukacji nauczycielskiej: na wymiarach uczenia się od *Innych*, uczenia się *Innych* i nauczania *Innych*, na obszarach przygotowania nauczyciela do pracy w warunkach wielokulturowości, prezentuje opinie studentów o dotychczasowym kształceniu i przygotowaniu przyszłych nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości oraz ich propozycje zmian, a także przedstawia propozycję modelu przygotowania nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości.

Podjęte poczynania badawcze dostarczają wiedzy na temat złożoności zagadnienia transkulturowego uczenia się studentów, przez całe życie, od *Innych*, w warunkach wielokulturowości. Licznych korzystnych i niekorzystnych uwarunkowań, różnych praktyk edukacyjnych, a nade wszystko uwarunkowań przygotowania przyszłych nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości.

Pierwszym obszarem takich uwarunkowań i zmian jest stosunek do *Innego*. Drugim – niepowtarzalne sposoby doświadczenia, przeżywania i interpretowania codziennych doświadczeń. Trzeci obszar spraw warunkujących przygotowanie do pracy w warunkach wielokulturowości wiąże się z wartościami, regulatorami ludzkich dążeń i postępowania.

Czwarty kojarzyć się może z motywacją i gotowością do działań, a piąty o wyznacza potencjał gospodarczy i środowisko społeczno-kulturowe. Pogranicze wielokrotnie jest ujmowane i charakteryzowane w perspektywie socjologicznej i psychologicznej, rzadziej ekonomicznej; tę ostatnią perspektywę przyjmuje Autorka w tym opracowaniu.

Namysł nad kondycją osób w okresie wczesnej dorosłości, szansami rozwoju zawodowego kandydatów na nauczycieli, uwarunkowaniami ich przygotowania do pracy w warunkach wielokulturowości, a także kierunkami zmian edukacji nauczycielskiej towarzyszy uprawianemu w tym opracowaniu podejściu metodologicznemu, a służyć może kształtowaniu się subdyscypliny pedagogicznej, jaką jest *pedagogika międzykulturowa*.

W swoich skrupulatnie prowadzonych eksplikacjach skłania się Autorka ku pewnemu swoistemu realizmowi i odrębności w ujmowaniu badanej grupy lokalnej bądź etnicznej. Stosuje często wiele elementów dla monograficznego badania układu społecznego. Dobiera nie tyle specyficzne techniki badawcze, co preferuje i przyjmuje równocześnie specjalny tryb organizowania danych demograficzno-społecznych, tak aby jednocześnie podkreślić jednolity charakter badanego układu społecznego. Autorkę uznaję za znakomitego i żarliwego badacza, który od lat penetruje rzeczywistość społeczną z interesującej perspektywy reprezentowanej przez siebie i własnej subdyscypliny naukowej. Nawiązuje tym samym – w prowadzonej od lat działalności zarówno teoretyczno-poznawczej,

jak i prospołecznej – do aplikacyjnego wdrażania wiedzy dotyczącej możliwości wykorzystania wiedzy z zakresu edukacji międzykulturowej do kreowania nowego oczekiwanego ładu społeczno-kulturowego.

W recenzowanej książce przedstawiono określone ustalenia teoretyczne oraz związane z nimi poszukiwania praktyczne poświęcone zagadnieniom bezpośredniego i pośredniego wpływu jednostkowych i wielowymiarowych sytuacji wiążących się z oczekiwanym postrzeganiem funkcjonowania nauczyciela we współczesnym społeczeństwie postrindustrialnym w procesie uwidaczniającej się zmiany społecznej. W pracy poświęcono sporo miejsca badaniom i analizom nad konkretnymi formami i modelami oddziaływań w procesie kształcenia i doskonalenia zawodowego współczesnych nauczycieli w zakresie edukacji międzykulturowej.

Wyniki badań i analiz dowodzą, że obecnie przedstawiciele nauk o wychowaniu dla lepszego poznania procesów zmian zachodzących w skali mikro- i makrospołecznej, nawiązują w coraz większym stopniu do dorobku instytucjonalizującej się **pedagogiki międzykulturowej**.

Rekomenduję recenzowaną książkę, będąc bez reszty przekonany, iż przez długie lata będzie służyć ona z pożytkiem krzewieniu oryginalnej myśli socjopedagogicznej, konstytuującej współczesną *pedeutologię*.

Andrzej Radziewicz-Winnicki